

Марселя, Варшави й Кошаліна (Польща), Ріджані (Канада), Велико-Тирново (Болгарія), Буенос-Айресі (Аргентина).

Таким чином, творча спадщина Олександри Кузьмівни дуже широко використовується у навчальному процесі при підготовці майбутніх учителів технологічної освіти при вивченні «Технологічного практикуму» та його розділів на III курсі – «Українська народна вишивка» та «Полтавська традиційна вишивка», а також особливо при виготовленні художньо-естетичних виробів – жіночих та чоловічих сорочок різних типів із застосуванням великої кількості різних технік вишивок, а особливо прозоро-рахункової групи, якою відома українська майстриня володіла досконало.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Кара-Васильєва Т.В. Полтавська народна вишивка / Т.В. Кара-Васильєва. – К. : Наук, думка, 1983. – 135 с.*
2. *Кара-Васильєва Т.В. Українська вишивка на зламі століть / Т.В. Кара-Васильєва // Укр. мистецтво та архітектура кінця XIX – початку XX ст. – К., 2000. – С. 135–152.*
3. *Титаренко В.П. Народні промисли України: навчальний посібник / Титаренко В.П. – Полтава : Видавництво «Полтавський літератор», 2011. – 524 с.*
4. *Титаренко В.П. Українська народна вишивка у творах полтавських майстринь / Титаренко В.П. – Полтава : Видавництво «Інарт», 2008. – 230 с.*
5. *Титаренко В.П. Вишивальне мистецтво Полтавщини: навчальний посібник / Титаренко В.П. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – 520 с.*

Свійонтек Ірина

(Івано-Франківськ, Україна)

АВТЕНТИЧНА ВИШИВКА ТА ОДЯГ ЕТНІЧНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

(мистецтво автентичної вишивки, як чинник естетичного і патріотичного виховання)

ВСТУП

Короткий огляд раніше опублікованих робіт Ірини Свійонтек у цій галузі:

1. Свійонтек І.В. «ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту», мистецький альбом 1 / Ірина Свійонтек. – Івано-Франківськ, «Нова Зоря», 2011, – С. 320.
2. Свійонтек І.В. «ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту», мистецький альбом 2 / Ірина Свійонтек. – Івано-Франківськ, «Народне мистецтво», 2005, – С. 286.
3. Свійонтек І.В. «ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту», мистецький альбом 3 / Ірина Свійонтек. – Івано-Франківськ, «Нова Зоря», 2008, – С. 288.
4. Свійонтек І.В. «ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту. Космацькі вишивки Косівщини». Мистецький альбом 5. Книга 1 / Ірина Свійонтек. – Львів, «Апріорі», 2014

р. С. 232.

5. Свйонтек І.В. «ПОКУТСЬКІ ВИШИВКИ ПРИКАРПАТТЯ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту». Мистецький альбом 1 / Ірина Свйонтек. – Львів, «Апріорі», 2013 р. – С. 260.

Підготовані до друку два альбоми у видавництві «Апріорі»:

1. Свйонтек І.В. «ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту. Космацькі вишивки Косівщини». Мистецький альбом 6 (Навчальний посібник). Книга 2 / Ірина Свйонтек. – Львів, «Апріорі», 2014 р. – С. (Завірюється верстка альбому).

2. Свйонтек І.В. «ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту. Астральний орнамент. Мистецький альбом 4 (Навчальний посібник) / Ірина Свйонтек. – Львів, «Апріорі», 2014 р. – С. (весь матеріал відскановано та подано текст).

Підготовано макет альбому до верстки для видавництва «Апріорі» на 2014–2015 р.р.

3. Свйонтек І.В. «ПОКУТСЬКІ ВИШИВКИ ПРИКАРПАТТЯ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту». Мистецький альбом 2 (Навчальний посібник) / Ірина Свйонтек. (Підготовано макет альбому для Львова, «Апріорі», на 2014 р.).

Опубліковані альбоми інших авторів у галузі автентичної вишивки (подаю в хронологічному порядку).

9. Косачева О. УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ОРНАМЕНТ. / Олена Косачева Олена. – Київ, 1876. – 20 с., іл.

[Коментар Ірини Свйонтек. Альбом мистецький прекрасно оформлений. Такий академічний альбом необхідно перевидавати в авторському оригіналі один до одного, без жодних змін! Альбом О. Косачевої знаходяться в бібліотеці Київського музею українського народного декоративного мистецтва, але бракують деякі сторінки.]

10. Кольбагнгаєр Е. ВЗОРИ ВИШИВОК ДОМАШНЬОГО ПРОМИСЛУ НА БУКОВИНІ /Зібрав, нарисував і обробив Інженер Еріх Кольбенгаєр і період з 1902 по 1912. Відень.

[Коментарі Ірини Свйонтек. Оригінал першого видання зберігається у Львові в музею Драгоманова та в Києві в Музею українського народного декоративного мистецтва. Автор подав фрагменти (рапорти) узорів вишивок сорочок кінця ХІХ – початку ХХ ст. по повітах Буковини. Подав таблиці з місцевими назвами майже кожного узору, але при перевиданні альбому, цих таблиць не подано, деякі таблиці з узорами мають змінені номери, тому місцеві назви узорів часто не співпадають з узорами.

Альбом перевидано в Канаді та м. Чернівці.

Такий академічний альбом необхідно перевидавати в авторському оригіналі один до одного, без жодних змін!

З альбому Є. Кольбенгаєра я запозичила його підпис – «Зібрав, нарисував і обробив інженер Еріх Кольбенгаєр в період з 1902 по 1912»].

11. Маковський М.К. «НАРОДНОЕ ИСКУССТВО

ПОДКАРПАТСКОЙ РУСИ / С. К. Маковський – Прага, 1925 р. – 158 с., іл.

[Коментарі Ірини Свйонтек. Дуже гарний альбом про вишивки Закарпаття, варто перевернути].

12. Захарчук-Чугай Р.В. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ВИШИВКА ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ / Раїса Володимирівна Захарчук-Чугай. – Київ, Накова думка, 1988 р. – 192 с.

[Коментарі Ірини Свйонтек. Автор дає детальну характеристику узорів та місцеві назви узорів. Усі назви узорів я виписала і шукала їх в різних селах Івано-Франківщини. Автор приводить ілюстрації узорів вишивок з усіх західних областей України].

13. Кара-Васильєва Т.В. УКРАЇНСЬКА ВИШИВКА. Альбом / Автор-упорядник Тетяна Кара-Васильєва. – Київ «Мистецтво», 1993 р. – 264 с.

[Коментарі Ірини Свйонтек. Автор подає вишивки сорочок Полтавщини, Черкащини, Хмельниччини, Київщини, Чернігівщини, Сумщини, Рівненщини, Житомирщини, Волинської, Вінницької, Поділля, Тернопільщини, Чернівецьчини (Буковини), Львівщини (Опілля, Сокальщини, Яворівщини), Гуцульщини, Закарпаття, Покуття. Вишивки рушників (Полтавщини, Сумщини, Київщини, Чернігівщини, Вінниччини, Яворівщини Львівської. Ці сорочки можуть послужити зразком для пошуку усіх взорів тої чи іншої області чи етнічного регіону)].

14. Сороханюк С. ГУЦУЛЬДИНА В НИЗИНЦІ / Зібрала і опрацювала Свдокія Сороханюк. – Пенсокен, Н.Дж., США, 2002 р. – 284 с.

[Коментарі Ірини Свйонтек. Автор подає 247 фрагментів «розводів» узорів низинкових вишивок в один рапорт. 34 взори низинкових вишивок частково заповнено кольоровими нитками. Узори вишивок з її власної колекції. Для автора на чужині «клаптики вишитого полотна ставали найціннішим скарбом». Вона почала розшукувати між скитальцями «ЭР»табору жінок з Гуцульщини і збирати від них взори. Вона майстерно готувала зразки узорів низинки, сортувала їх по даних мотивах та композиціях. І так рішила зберегти їх для майбутності. В 1999 р. Є. Сороханюк, перша українка, отримала престижну в Америці державну нагороду від Національного Фонду Мистецтва.].

15. Орел Л. УКРАЇНСЬКІ РУШНИКИ (Історико-культурологічне дослідження) / Лідія Орел. – Львів, Кальварія», 2003 р. – 232 с.

[Коментарі Ірини Свйонтек. Автор подала вишиті рушники за історико-етнографічними районуванням: Наддніпрянщина (Київщина, Полтавщина.

Слобожанщина, Південь України, Чернігівщина); Правобережне Полісся (Київське, Житомирське, Волинське); Поділля (Східне, Західне); Карпати (Буковина, Гуцульщина, Лемківщина, Закарпаття. Правда, що не усі рушники вишиті. Більшість рушників ткані. Є мапа історико-етнографічного районування України кін. ХІХ – поч. ХХ ст.); .

16. Сандро М. ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ / Мирослава Сандро. –

Сучава, Румунія. Видавництво «Лідана». Видавничий дім «Букрек». Чернівці. Україна. 2005, – 104 с. Доповнено 430 малими фрагментами вишитих узорів і перевидано 2010 р. – 160 с.

17. Причепій Т, Причепій Є. ВИШИВКИ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ / Тетяна Причепій, Євген Причепій. – Київ, «Родовід», 2007 р. – 344 с.

[Коментарі Ірини Свйонтек. Автор подала вишивки жіночих сорочок кінця ХІХ – початку ХХ ст. ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ (Борщівський район Тернопільської області. Віра Матковська має сотні борщівських сорочок, мріє про музей у Тернополі, де б зберігались скарби зібрані нею).

18. Булгакова-Ситник Л. БОРЩІВСЬКІ СОРОЧКИ. З колекції Віри Маяковської / Людмила Булгакова-Ситник. Національна академія наук України. Інститут народознавства. – Львів, «Видавничий Дім «Укрпол». 2008 р.–256 с.

[Коментарі Ірини Свйонтек. Автор подала вишивки жіночих сорочок кінця ХІХ – початку ХХ ст. ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ (Борщівський район Тернопільської області. Віра Матковська має сотні борщівських сорочок, мріє про музей у Тернополі, де б зберігались скарби зібрані нею].

19. Причепій Т. Причепій Є. ВИШИВКИ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ. Мала серія / Тетяна Причепій, Євген Причепій. – Київ, «Родовід. Оранта», 2009 р. – 108с.

[Коментарі Ірини Свйонтек. Автори подали «таємничі символи рушникового орнаменту» з далекого минулого у вигляді фрагментів вишитих рушників. Подано перелік паспортизованих ілюстрацій в кількості 141].

20. Никорак О. ГУЦУЛЬСЬКА ВИШИВКА. З колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Бобринського / Загальна редакція Олени Никорак. – Київ, Родовід, 2010 р. – 200 с.

[Коментарів Ірини Свйонтек. У альбомі подано вишивки не лише сорочок, але й капців, гачів, кептарів, сардаків, манти, гулі та стародавні фотографії. На мою думку, музейні колекції краще подавати у вигляді каталогів. На с. 152 помилково подано фрагмент покутської вуставки жіночої сорочки та шей вниз поверхницями (с. Балинці Снятинського району). Такий колорит та поперемінний перехід чорного кольору в червоний характерний більше для Східного Поділля].

21. Покусянська Л. Покусінський О. БОРЩІВСЬКА НАРОДНА СОРОЧКА / Людмила Покусінська, Олексій Покусінський. КОЛЕКЦІЯ БОРЩІВСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ. Матеріали, крій, техніка шитва. Київ, «Новий друк», 2012. – 370 с.

[Коментарів Ірини Свйонтек. Автори подали вишивки жіночих сорочок кінця ХІХ початку ХХ ст. ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ (Борщівський район Тернопільської області)].

22. Булгакова-Ситник Л., Лозинський Т. ЖІНОЧА СОРОЧКА БОРЩІВСЬКО- ЗАСТАВНІВСЬКОГО ПРИДНІСТРОВ'Я / Упорядники:

Людмила Булгакова- Ситник, Тарас Лозинський. Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ. Львів, 2013 р. – 336 с. Надруковано в друкарні «Майстер книг» у Києві.

[Коментарів Ірини Свйонтек. Автори подали вишивки жіночих сорочок кінця ХІХ початку ХХ ст. ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ (Борщівський район Тернопільської області і БУКОВИНСЬКОГО ПОДІЛЛЯ (Заставнівський район Чернівецької області). Альбом надзвичайної краси, де збережені унікальні зі складними техніками сорочки Західного і Буковинського Поділля].

МОТИВАЦІЯ

Україна складається з 25 областей та з 15-ТИ етнічних регіонів, де проживають корінні жителі України.

Автентична вишивка та традиційний одяг є виразниками національної ідентичності.

Тому в наш час важливо показати народні вишивки по етнічних регіонах України, які ідентифікують нас як українців по етнічних регіонах півночі чи півдня України, заходу чи сходу України.

Традиційні узори творились талановитими корінними жителями України минулих століть. Віками краса їх відшліфовувалась біля церков мільйонами очей. Зникали невдалі узори, удосконалювались ті, які пройшли одобрения. Отже, до нас дійшли ті узори, які витримали критику віків і були прийнятими усім селом для копіювання і дальнішого удосконалення їх.

Узорів народних вишивок на сорочках, рушниках було мільйони.

Деякі села мали по 70 різних узорів вишивок на сорочках (с. Космач Косівського району Івано-Франківської області (Гуцульщина), села Гринівні та Колінці Тлумацького району (Покуття) тощо.

Прикладом можуть служити борщівські сорочки. їх було безліч, тому що впродовж другої половини ХХ ст. їх продавали за кордон, на початку ХХІ ст., їх викупувають постійно і цьому не видно кінця.

На жаль, до тепер дуже мало альбомів висвітлюють узори вишивок по етнічних регіонах України, що не сприяє вихованню у людей відчуння гордості за свою Україну, і показу її світу з найкращої сторони!

МЕТА РОБОТИ

Показати учасникам конференції стан автентичної вишивки та традиційного одягу кінця ХІХ – початку ХХ ст. корінних жителів України по етнічних регіонах на кінець ХХ – початок ХХІ ст. з метою вирішення проблеми публікації усіх узорів вишивок України по етнічних регіонах і профілактики зникнення унікальних узорів, як скарбів полотняного мистецтва України для наступних поколінь. Я не етнограф, я лікар, отже мабуть тому так розлядаю цю проблему. Мабуть маю право, тому що вивчаю автентичні вишивки Карпат і Прикарпаття впродовж 44 років.

Фотографії автентичних вишивок і одягу, зроблені мною під час фольклорно-етнографічних фестивалів (1992–2013 рр.). Кожну фотографію

паспортизувала. Фотографії упорядкувала по етнічних регіонах України, систематизувала та описала).

Звернути увагу на те, що одяг учасників фольклорно-етнографічних колективів останнім часом не завжди відповідає етнографічному регіону чи селу, спрощується, стає примітивним.

Рекомендувати викладачам вишивок в інститутах чи коледжах включати в навчальні плани поїздки на всі фольклорно-етнографічні фестивалі з метою вивчення вишивок та фотографування і паспортизації всього побаченого і почутого.

Пропонувати вивчати вишивки по етнічних регіонах України з метою видання мистецьких альбомів (навчальних посібників) по серіях, що відповідають етнічним регіонам України.

Поділитись своїм 44-а річним досвідом по вивченню вишивки і а її колекціонуванню для макетування та публікацій наступних мистецьких альбомів.

Для реалізації цієї мети, я відвідувала музеї, виставки, храмові свята, традиційні весілля, а з 1992 р., – початку Незалежності України, майже усі фольклорно- етнографічні фестивалі, які проходили на Івано-Франківщині, в основному Всеукраїнський фестиваль «Родослав» (2001, 2002, 2004, 2009 рр.), а також – Гуцульські, Бойківські, Лемківські, Покутські, Опільські, Буковинські, Закарпатські та Західного Поділля (Тернопілля), які проходили на Буковині (Чернівеччині), Закарпатті (Рахові), Тернопільщині.

Автентичні вишивки можна завжди вивчати у фондах усіх краєзнавчих музеїв України. Ці вишивки чекають терпеливо в альбомах, на таблицях чи в шафах на вішалках (у темноті й забутті) на цікавих патріотичних дослідників, які б їх вернули для огляду на сторінки мистецьких альбомів, як навчальних посібників для студентів мистецтв, інститутів етнотрипсу тощо.

У Карпатах можна ще до тепер вивчати та фотографувати автентичні вишивки та одяг під час храмових свят і традиційних весіль. Багато таких фотографій можна побачити на сторінках моїх мистецьких альбомів «Гуцульські вишивки Карпат», особливо в 5-у альбомі про «Космацькі вишивки Косівщини», який о́де презентовано сьогодні пізніше.

В даний час можна побачити красу традиційного одягу та автентичних вишивок лише на учасниках фольклорно-етнографічних колективів України.

Під час фестивалів робила численні фотографії автентичних вишивок та традиційного одягу учасників фольклорно-етнографічних колективів із різних етнічних регіонів України. Кожну фотографію паспортизувала. На 2014 р. у мене накопичилось тисячі фотографій, які систематизовано по етнічних регіонах і зберігаються у фотоальбомах.

Під час фестивалів сучасні колекціонери старовини створюють виставки- продажі, де я старалась постійно фотографувати унікальні

автентичні вишивки сорочок. Маю тисячі таких фотографій. Чому я фотографую? Тому що ці унікальні витвори вишивального мистецтва зникнуть не лише з території своїх сіл, але й з території України! Деякі мудрі, далекоглядні та патріотичні колекціонери створюють приватні музеї свого імені. Недолік цих колекцій є те, що сорочки переважно не паспортизовані!

Останнім часом з розвитком туризму деякі гуцули Верховинщини створюють сільські музеї в своїх садибах.

Роль фольклорно-етнографічних колективів в даний час дуже важлива. Учасники фольклорно-етнографічних колективів є найкращими представниками багатой культурної мистецької спадщини України. А тому їх треба відповідно плекати професійними керівниками фольклорно-етнографічних колективів;

унікальний одяг їх не розпродувати, а зберігати у кімнатах-музеях того чи іншого села при Будинках культури тощо.

Для чого це потрібно і кому автентичні вишивки та традиційний одяг України?

– науковим працівникам, студентам інститутів етнографії, мистецтв, етнодизайну, які зможуть зібрати узори вишивок для збагачення матеріальної бази навчального закладу. На основі цих матеріалів і матеріалів із фондів музеїв можна було б вивчати і готуватись до курсових і дипломних робіт;

– туристам, щоб вони мали можливість милуватись справжнім високим мистецтвом культурної спадщини України не лише в музеях, але її на корінних жителях того чи іншого регіону України., щоб побачили Україну з найкращого боку;

– для ілюстрування фотографіями мистецьких альбомів з вишивками та типажамі поліщуків, волинян, подолян, покутян, опілян, гуцулів, бойків, лемків, слобожанців, полтавчан центральної України тощо та її Півдня, як навчальних посібників України;

– для створення багатотомних художніх альбомів про узори автентичних вишивок по серіях, які відповідають етнічним регіонам України;

– для створення матеріальної бази в навчальних закладах;

– для збереження узорів вишивок, як національного скарбу України, успадкованих від талановитих авторів минулих століть і тим самим патріотичного виховання молоді, виховання гордості за свою Країну ;

– для естетичного виховання молоді на унікальних зразках прекрасних уюрів автентичних вишивок;

– для навчання молоді умінню творити ще досконаліші узори на прикладі традиційних;

– для творчої розробки етнодизайну сучасного одягу в національних традиціях;

– для вишивальниць з метою полегшення відтворення узорів

українських вишивок; керівникам фольклорно-етнографічних колективів, як зразок для відтворення традиційного одягу того чи іншого етнічного регіону України;

– для наукових працівників музеїв з метою виправлення не паспортизованих узорів вишивок або помилково паспортизованих;

– для полегшення макетування журналів «Етномада України та етнозизайн».

На початку 90-х років ХХ ст. (з часу початку Незалежності України), учасники

фольклорно-етнографічні колективи були одягнені в унікальний одяг, а в останні роки інколи одяг деяких колективів не відповідає етнографічному регіонові.

Аналізуючи одяг і узор вишивок на учасниках фольклорно-етнографічних колективів впродовж 20-ти років, приходжу до висновків.

Висновки чи поради:

– Навчальним спеціалізованим закладам необхідно організувати підготовку керівників фольклорно-етнографічних колективів, які б уміли одягати учасників фольклорно-етнографічних колективів у відповідний одяг та вишивки, які відповідали б тому чи іншому етнографічному регіону України!

– Включати в навчальний план Інститутів мистецтв й етнографії обов'язкове відвідування фольклорно-етнографічних фестивалів з обов'язковим фотографуванням типажів (одягу і вишивки) і паспортизацію всього почутого і побаченого для наступного аналізу зібраного матеріалу і використання цього для макетування альбомів чи каталогів, які послужать для навчання, захисту курсових і дипломних робіт, а згодом для створення мистецьких альбомів, каталогів, як навчальних посібників.

До цієї конференції змакетувала чорновик фотоальбому з відбором найкращих фотографій та типажів (учасників фольклорно-етнографічних колективів) тих чи інших етнічних регіонів України.

ГЕОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Україна складається з 25 областей та 15-ти етнічних регіонів, де проживають корінні жителі України. Кожен з цих регіонів з глибини віків аж до середини ХХ ст. відрізнявся один від одного вишуканим традиційним одягом і автентичними вишивками. Одяг і узор вишивок Сумщини були ніби оберегами українців, тому що місцеві люди легко по одягу могли впізнати «чужака» і бути обережними.

МАПА

На моніторі подаю фотографії автентичних вишивок та традиційного одягу на учасниках фольклорно-етнографічних колективів майже усіх етнічних регіонів України. Кожен з нас у цьому залі має свої коріння генетичні в тому чи іншому регіоні України.

Я не описую вишивок ані частин одягу – це робота наукових працівників інститутів чи музеїв.

Після детального вивчення місцевих назв узорів вишивок та одягу НЕОБХІДНО ВИДАТИ наступні МИСТЕЦЬКІ АЛЬБОМИ, як навчальні посібники УЗОРІВ АВТЕНТИЧНИХ ВИШИВОК УКРАЇНИ по СЕРІЯХ, що відповідають етнографічним регіонам України під назвами:

I. «ВИШИВКИ ПОЛІССЯ»:

ПОЛІССЯ – історико-етнографічна зона, яка в нинішніх межах України: СХІДНЕ ПОЛІССЯ охоплює північні райони Сумської, Чернігівської областей; ЦЕНТРАЛЬНЕ ПОЛІССЯ охоплює північні райони Київської, Житомирської областей; ЗАХІДНЕ ПОЛІССЯ охоплює територію північних районів Рівненської, Волинської, областей. Частина цього регіону знаходиться у Білорусії й Росії).

1. «Узори вишивок Східного Полісся» (північні райони Сумської та Чернігівської областей),

2. «Узори вишивок Центрального Полісся» (Київської та Житомирської областей);

3. «Узори вишивок Західного Полісся» (Рівненської, Волинської областей).

II. «ВИШИВКИ ВОЛИНІ»:

ВОЛИНЬ – цей етнографічний регіон охоплює південні райони теперішніх Волинської, Рівненської, Житомирської областей та північні райони Тернопільські!) (по м. Вишневець) і північні райони Хмельницької областей. Він простягається поздовжною смутою між Поділлям і Поліссям.

4. «Узори вишивок південних районів Волинської, Рівненської, Житомирської областей».

5. «Узори вишивок північних районів Тернопільської та Хмельницької областей».

III. «ВИШИВКИ СЕРЕДНЬОГО ПОДНІПРОВ'Я»:

СЕРЕДНЄ ПОДНІПРОВ'Я – етнічне та історичне ядро України охоплює Київщину (без північних районів), Черкаську (без Уманщини). Полтавську. Кірової радськ\.. Дніпропетровську (без південних районів), південну частину Чернігівської, південну частину Сумської та північні райони Запорізької областей.

6. «Узори вишивок Полтавщини»,

7. «Узори вишивок Кіровоградщини»,

8. «Узори вишивок Київщини» (без північних районів),

9. «Узори вишивок Черкащини» (без Уманщини),

10. «Узори вишивок Дніпропетровщини» (без південних районів),

11. «Узори вишивок Сумщини» (південну частину) та

12. «Узори вишивок Запорізької області» (північних районів).

IV. «ВИШИВКИ СЛОБОЖАНЩИНИ»:

СЛОБОЖАНЩИНА цей етнографічний регіон обіймає територію Харківської області, східну смугу Сумської (до р. Сейму), північну смугу Донецької (до р. Бахмутки) та північні смугу Луганської областей.

13. «Узори вишивок Харківщини»,
14. «Узори вишивок східної смуги Сумщини»,
15. «Узори вишивок північної смуги Донеччини, Луганщини».

V. «ВИШИВКИ ПРИЧОРНОМОР'Я І ПРИАЗОВ'Я»:

ПРИЧОРНОМОР'Я ТА ПРИАЗОВ'Я – до цієї етнографічної зони входять південні області України: Запорізька (південні райони), Херсонська, Миколаївська, Дніпропетровську (південні райони). Одеська (без північних районів), Донецька (без північних районів), Луганська (без північних районів). КРИМ. КУБАНЬ.

16. «Узори вишивок південних районів Запорізької області»,
17. «Узори вишивок Херсонської»,
18. «Узори вишивок Миколаївської області»;
19. «Узори вишивок Одеської області»;
20. «Узори вишивок Донецької області (без північних районів);
21. «Узори вишивок Луганської області» (без північних районів);
22. «Узори вишивок Криму»;
23. «Узори українських вишивок Кубані» (нині Краснодарського краю Росії).

VI. «ВИШИВКИ ПОДІЛЛЯ»:

ПОДІЛЛЯ – цей етнографічний регіон обіймає територію кількох областей: ЗАХІДНЕ ПОДІЛЛЯ обіймає територію Тернопільської області. ЦЕНТРАЛЬНЕ ПОДІЛЛЯ (?) обіймає територію Хмельницької (без північних районів), та райони Чернігівської, які розташовані на межі з Тернопільщиною і Хмельниччиною. СХІДНЕ ПОДІЛЛЯ розташоване на ієриюрії Пінниці.кчі. частково Черкаської (Уманщина), північні райони Одещини. Кожен з нас у цьому зал і має свої коріння генетичні в тому чи іншому регіоні України.

24. «Узори вишивок Східного Поділля» (Вінницької, частково Черкаської (Уманщина), північні райони одеської області).

25. «Узори вишивок Центрального Поділля» (Хмельницької області без північних районів).

26. «Узори вишивок Західного Поділля» (ГАЛИЧИНА) – Тернопільської області (без північних районів) та Чернівецької області (районів, які розташовані на межі з Тернопільщиною та Хмельниччиною).

ВИШИВКИ ПРИКАРПАТТЯ (ГАЛИЧИНА)

VII. «ОПІЛЬСЬКІ ВИШИВКИ ПРИКАРПАТТЯ»:

ОПІЛЛЯ: ЗАХІДНЕ ОПІЛЛЯ – низовинна частина Львівської області. В цьому етнічному регіоні виділено: вбрання м. Львів та його передмість, одяг північних районів Львівської області та костюм самотнього етнографічного району – Яворівщини, який охоплює Яворівський район, частину території сусідніх з ним Жовківського, Пустомитівського і Городоцького районів. ПІВНІЧНЕ ОПІЛЛЯ. На території Тернопілля в Бережанському та частково ?? районах. СХІДНЕ ОПІЛЛЯ розташоване на території Рогатинського, Галицького, частково

Тисменицького і Глумацького (до р. Тлумач) районів Івано-Франківської області.

27. «Узори вишивок Західного Опілля» (ГАЛИЧИНА) – Вишивки Львова і його передмість та вишивки північних районів Львівської області.

28. «Узори вишивок Яворівщини» – Вишивки Яворівського, часіково Жовківського, Пустомитівського і Городоцького районів Львівської області.

29. «Узори вишивок Північного Опілля» – Опільські вишивки Тернопільщини (Бережанського району).

30. «Узори вишивок Східного Опілля» – Опільські вишивки Рогатинського, Галицького, Тисменицького та частини Тлумацького районів Івано-Франківської області.

VIII. «ПОКУТСЬКІ ВИШИВКИ ПРИКАРПАТТЯ»:

ПОКУТТЯ – історико-етнографічний регіон. До складу Покуття включаються всі населені пункти сучасних районів Івано-Франківської області: Снятинський, Городенківський, ілумацький, частково Коломийський та Тисменицький.

Окремі села Задністрянщини на Тернопіллі (Заліщицький район та Чернівеччині (Заставнівський район).

Північною границею Покуття є р. Дністер, північно-західна границя проходить уздовж річок Бистриця та Бистриця Солотвинська.

31. «Покутські вишивки Прикарпаття» або «Узори вишивок Покуття»

(Снятинського, Городенківського, Тлумацького, частково Коломийського та Тисменицького районів Івано-Франківської області).

32. «Узори вишивок Покуття» (окремих сіл за Дністром, розташованих на території Пинницького в Заліщицькому районі та Буковини у Заставнівському районі?).

«ВИШИВКИ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ»

IX. «ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ»:

ГУПУЛЬЩИНА – цей етнографічний регіон охоплює гірські райони Українських Карпат: Івано-Франківської (Галицька Гуцульщина), Чернівецької (Буковинська Гуцульщина) областей та Рахівський район Закарпатської області.

33. «Гуцульські вишивки галицьких Карпат» (Верховинського, Косівського, Яремчанського та Надвірнянського районів Івано-Франківської області);

34. «Гуцульські вишивки буковинських Карпат» (Путильського та частини Вижницького району, який сусідує з Гуцульщиною Івано-Франківщини);

35. «Гуцульські вишивки Рахівщини» (Закарпатської Гуцульщини).

36. «Узори гуцульських вишивок кількох сіл Марамурського району Румунії».

X. БОЙКІВСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ»:

БОЙКІВЩИНА – цей етнографічний регіон України знаходиться в гірській системі західної частини Українських Карпат. Східна Бойківщина охоплює південно-західну частину Надвірнянського, Богородчанського, Рожнятівського і Долинського, Болехівського районів Івано-Франківської області^ Західна Бойківщина охоплює Сколевський, Турківський, південну смугу Стрийського, Дрогобицького; північні смуги Міжгірського і Великоберезнянського та Воловецький райони Закарпатської області. Центральна Бойківщина Самбірського та більшу частину Старосамбірського районів Львівської області.

37. «Узори вишивок Східної Бойківщини» (південно-західна частина огородчанського і Надвірнянського, Рожнятівського, Долинського та Болехівського районів Богородчанського і Надвірнянського районів Івано-Франківської області).

38. «Узори вишивок Західної Бойківщини» (Сколевського, Турківського, південної смуги Стрийського та Дрогобицький райони Львівської області);

39. «Узори вишивок Західної Бойківщини» (північної смуги Міжгірської і Великоберезнянського та Воловецького районів Закарпатської області);

40. «Узори вишивок Центральної Бойківщини» (Самбірського та більшої частини Старосамбірського районів Львівської області).

XI. «ЛЕМКІВСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ»:

ЛЕМКІВЩИНА – історико-етнографічна зона, розташована на схилах Низьких Бескидів Карпат між річками Сяном і Попрадом та на заході від річки Уж. Після Другої світової війни територія Лемківщини була поділена між трьома державами. Галицька частина Лемківщини відійшла до Польщі. Це гірська смуга південно-східної Польщі від ріки Солинки і Сяну на сході до Попраду з Дунайцем на заході. Південна частина Лемківщини відійшла до складу Словаччини. Це гірська смуга від кордону і Україною до ріки Попраду. Частина південної Лемківщини залишилась в складі України. Це «трикутник» від с. Ужок (на півночі) і м. Ужгород (на півдні) до ріки Боржави на сході. За нинішнім територіально-адміністративними поділом лемки обіймають в Україні Великоберезнянський, Перечинський і частково Свалявський, Іршавський, Мукачівський та Ужгородський райони Закарпатської області.

41. «Узори вишивок Лемківщини» (Великоберезнянського, Перечинського і частково Свалявського, Іршавського, Мукачівського та Ужгородського районів Закарпатської області);

42. «Узори вишивок галицької Лемківщини» (Галицької частини Лемківщини, яка відійшла до Польщі);

43. «Узори вишивок південної Лемківщини» (Південної частини Лемківщини, яка відійшла до Словаччини).

XII. «ВИШИВКИ ЗАКАРПАТТЯ»:

ЗАКАРПАТТЯ – межі цього регіону співвідносяться з межами

Закарпатської області України. Значна її частина тягнеться по державному кордоні України: на Півдні – з Румунією, на Південному Заході – з Словаччиною, на Північному Заході – з Польщею, на Півночі – з Львівською, на Сході – з Івано-Франківською областями України.

На території Закарпаття в кінці XIX – на початку XX ст. побутували чотири основні локальні комплекси українського національного строю.

Перший локальний комплекс народного одягу був поширений в сучасному Хустського. Тячівського. східної частини Іршавського і Міжгірського районів.

Другий комплекс народного вбрання був поширеним на Рахівщині – Закарпатській Гуцульщині.

Третій комплекс – відповідає одягу Західної Бойківщини – північна смуга Міжгірського і Великоберезнянського та Воловецький райони Закарпатської області.

Четвертий комплекс – відповідає одягу Лемківщини (Великоберезнянського, Перечинського і частково Свалявського, Іршавського, Мукачівського та Ужгородського районів Закарпатські облас і і).

55. «Узори вишивок Хустського, Тячівського, східної частини Іршавського і Міжгірського районів Закарпатської області».

56. «Гуцульські вишивки Рахівщини»;

57. «Узори вишивок Західної Бойківщини» (з території Закарпаття, Львівщини та Польщі);

58. «Узори вишивок Лемківщини» (з території Закарпаття – Великоберезнянського, Перечинського і частково Свалявського, Іршавського, Мукачівського та Ужгородського районів Закарпатські області).

ХІІ. «ВИШИВКИ ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ»:

БУКОВИНА ПІВНІЧНА – історико-етнографічний регіон, що обіймає територію сучасної Чернівецької області. Це регіон, етнографічні особливості якого тісно пов'язані із географічним положенням пограничної української землі. (Щастя, що узори вишивок Буковини XIX ст. вивчено та опубліковано в 1902–1912 рр. інженером Еріхом Кольбенгаєром під назвою «Узори вишивок домашнього промислу на Буковині»).

59. «Узори вишивок домашнього промислу на Буковині». Альбом Еріха Кольбенгаєра, виданого у 1902–1912 рр. Систематизовано узори за повітами: Комполунг, Гумора, Сучава, Серет, Сторожинець, Чернівці. Заставна, Кіцмань, Вашківці, Вижниця.

60. «Узори вишивок Північної Буковини».

61. «Узори вишивок Буковинської Гуцульщини».

62. «Узори вишивок Буковинського Поділля».

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Матейко К.І. Український народний одяг / К.І. Матейко. – Київ, Наукова Думка. 1977 р.

2. Захарчук–Чугай Р.В. Народне декоративне мистецтво Яворівщини / Р.В. Захарчук–Чугай. – Київ, Наукова думка, 1979 р.
3. Селівачов М. Лексикон української орнаментики / М. Селівачов. – Київ, Редакція вісника «АНТ», 2005 р.
4. Кубищвич В. Етнічні групи південнозахідної України (Галичина) на 1.1.1939 / Володимир Кубищвич. – Otto Harrassowitz – Wiesbaden – 1983.

*Гиря Інна
(Полтава, Україна)*

ПОДВИЖНИЦІ СУЧАСНОГО НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

Сучасне народне мистецтво – широке містке поняття, в якому закладено органічний і тісний зв'язок з життям народу. Народна творчість є, по суті, основою культури кожного народу, її душею глибинним потенціалом, що живить своїми невичерпними творчими силами професійне мистецтво.

Форми вияву народної творчості на всіх етапах історії і в різному середовищі є різними в наслідок специфічних для даного часу й місця суспільних – класових і національних зв'язків. Водночас у народному мистецтві так чи інакше знаходять вираз світобачення і світогляд народних мас, творчий темперамент і геній народу, традиції попередніх поколінь, здатність органічно і творчо засвоювати нове та підійматися до вершин досконалості. Чимало таких граней досі ще не зовсім відкриті і не осмислені дослідниками українського народного мистецтва.

Найбільш масовим, улюбленим видом народного мистецтва є вишивка. Її місце та роль у житті людини, в обрядово-ритуальній сфері освячені віковими традиціями, відгомін яких дійшов до наших днів. Вона завжди використовувалася, як оберіг від лиха, негараздів, хвороб, як побажання щастя й добра. Виняткової уваги заслуговували подвижниці сучасного народного мистецтва творчість яких висвітлюється у праці «Оранта нашої світлиці» Євгенії Шудрі.

Однією з перших подвижниць сучасного народного мистецтва України є Олена Пчілка (псевдонім Ольга Петрівна Косач). Народилася 29 червня 1849 року в містечку Гадяч на Полтавщині в родині небагатого поміщика – письменник, етнограф, знавець, фольклорист і критик мистецтва.

Початкову освіту дістала вдома; далі закінчила Зразковий пансіон для шляхетних панянок (1861–1866), склала іспити з курсу вищих наук у Київській першій чоловічій гімназії. Відвідувала курси для вільних слухачів на історико-філологічному факультеті Київського університету св. Володимира.

Діяльність цієї заповзятої жінки плідна та багатогранна, навіть коли взяти бодай один її внесок у галузі народного орнаменту. З початку 1870-х років Ольга Косач збирає зразки одягу, вишивок, орнаменту тощо. 1876 року в Києві виходить друком великим форматом її ґрунтовна праця «Український народний орнамент» з 31-єю таблицею та передмовою, підготовленою за настановою М. Драгоманова та В. Антоновича. Це дослідження принесло Ользі Петрівні визнання як глибокому знавцеві вишивки.

Слідом за першим друком з'являється збірник орнаментів Ольги Косач «Українські взори» (1879), але без попередньої передмови та зі зменшеною